

Statusrapportering "HMS og sykefravær i leverandørhierarkier" 1. oktober 2012

Ansatte i renholdsbransjen, i olje- og gass industrien, i byggenæringen og innen helsevesenet fremhever sosial støtte og gode kollegiale forhold som svært viktig for trivsel og et godt arbeidsmiljø. Disse forholdene beskrives på samme måte og tillegges like stor vekt på tvers av bransje, yrkesgruppe og nasjonalitet. Norske sykepleiere i hjemmesykepleien og innleide polske overflatebehandler bruker de samme ord og uttrykk når de skal beskrive disse forholdene. Kollegaene er venner, man gir hverandre omsorg og hjelper hverandre både faglig og sosialt og humor er en viktig ingrediens i arbeidshverdagen. Organisasjonen og ledelsen legger til rette for slike arbeidsbetingelser i større eller mindre grad. En polsk innleiebedrift ser ut til å sørge for at operatørene får komme til samme anlegg og får jobbe på samme skift over tid. Sykepleierne i hjemmesykepleien organiseres i faste team med møtepunkter gjennom dagen. På byggeplassen jobber man sammen med kolleger fra samme innleide bedrift. En god sosial støtte fra kollegaer og nærmeste leder ser ut til å gjøre arbeidstakerne mer robuste i forhold til endringer og økte krav til effektivitet i arbeidslivet.

Nye organisasjonsformer og økt grad av outsourcing er drevet frem av ønsket om økt produksjon og effektivitet. Outsourcing ser ut til å føre til lavere kontroll over egen arbeidssituasjon og økt krav til effektivitet for hver enkelt arbeidstaker er et resultat av kontrakter fremforhandlet mellom oppdragsgiver og leverandør.

Byggebransjen og renhold er i stor grad preget av outsourcing; norske byggeplasser er et konglomerat av bedrifter og nasjonaliteter; byggherre, totalentreprenør, underleverandør og innleide. I vår studie har vi sett at små og store bedrifter er godt integrert på byggeplassen og det samme gjelder for fagarbeidere, bortsett fra de utenlandske arbeidere som ikke er integrert på samme måte. Det kan se ut som om norske arbeidstakere til en viss grad holder denne gruppen utenfor. Renhold er ofte satt ut til store eller små renholdsbedrifter. Renholdere ansatt i store renholdsbedriftene kan i liten grad styre egen arbeidshverdag og kravene til effektivitet øker. I tillegg har de ofte liten kontakt med kollegaer i løpet av en arbeidsuke.

På et verft som bygger deler til oljeindustrien, uttrykker polske arbeidere at de liker å bli fortalt hva de skal gjøre. Noen har erfaring med å være formenn, men mange synes dette ansvaret blir for stort. Videre setter de stor pris på at sikkerheten kommer foran effektivitet på arbeidsplassen. De opplever for eksempel at det alltid er tid til å ta på seg sikkerhetssele når man skal jobbe i høyden. I helsevesenet har man delvis adoptert "lean production" fra industrien. Intensjonen var å oppnå økt effektivitet og bedre tid til pasienter. Det motsatte ser ut til å være tilfelle; sykepleierne opplever at de har fått mindre tid til pleie og omsorg for pasienter på grunn av flere administrative oppgaver.

Sykefraværstatistikk er ikke et direkte mål på arbeidsforhold og arbeidsbetingelser, men vi har benyttet denne som en indikator. Sykefraværstatistikk for legemeldt sykefravær for 4. kvartal i 2010 er analysert for renholdere, tømrere, sykepleiere og ISO-fag (Isolasjon, Stillas, Overflate) arbeidere. Yrkesgruppene er svært forskjellige når det gjelder alder, kjønn, deltid/heltid og hvilke belastninger de blir utsatt for på arbeidsplassen. Mens tømrere og ISO-fag operatører nesten utelukkende er menn, er sykepleiere og renholder i hovedsak kvinner. Blant disse yrkesgruppene varierte sykefraværet fra 3 % til 11 %, til sammenligning var det legemeldte sykefraværet i Norge i samme periode på 6 %. I den øverste del av skalaen finner vi renholdere i store rengjøringsbedrifter og i

kommunene. Sykepleiere i hjemmesykepleien og på sykehjem har også et høyt sykefravær. Lavest fravær finner vi blant tømrere i små bedrifter og blant innleiebedriftene.

Det er grunn til å tro at noe av denne variasjonen i sykefravær skyldes arbeidsbetingelser og arbeidsforhold. Vi ser at sykefraværet er forskjellig for samme yrkesgruppe avhengig av ansettelsesforhold. Sykepleier på sykehus har lavere sykefravær enn sykepleier i hjemmesykepleien. Renholdere ansatt i store rengjøringsbedrifter har høyere fravær enn renholdere ansatt i tradisjonelle bedrifter, der de inngår som en naturlig del av arbeidsmiljøet. Tømrere ansatt i små snekkerbedrifter har lavere fravær enn de som er ansatt i store entreprenørbedrifter. Videre forskning, blant annet gjennom en stor survey blant sykepleiere og tømrere, vil gi mer utfyllende svar på dette.